

Bedriftsnært yrkesfag – BYF

Modeller for yrkesfaglig opplæring i Trøndelag

Avdeling utdanning

05.11.2020

INNHOOLD

1	Innledning	3
2	Mandat for utredningen	3
3	Arbeidsgruppe	3
4	Rapportens oppbygning	4
5	Strategier og planer	4
6	Bakgrunn og hensikt med - «bedriftsnært yrkesfag» - BYF	6
7	Fagområder	6
8	Målgruppe	7
9	Hvilke skoler skal kunne tilby BYF-MODELLER?	8
10	Karriereveiledning inn mot UNGDOM og voksne.....	8
11	Modeller for «Bedriftsnært yrkesfag».....	9
12	Økonomiske betraktninger.....	16
13	Anbefalinger	22

1 INNLEDNING

Våren 2020 ble det igangsatt et utredningsarbeid for å belyse alternative modeller for yrkesfagopplæring i Trøndelag, tidligere omtalt som «småskala yrkesfag». I løpet av prosessen har begrepet «bedriftsnært yrkesfag» forkortet *BYF*, blitt betegnelsen og benyttes videre i rapporten.

Utredningen danner grunnlaget for videre beslutninger tilknyttet arbeidet med opplæringstilbud i videregående opplæring i Trøndelag.

2 MANDAT FOR UTREDNINGEN

Gjennom arbeidet med årlig tilbudsplanlegging oppstår ulike problemstillinger, herunder om det er mulig å tilrettelegge for opplæringstilbud i forhold til fagområder med et lite omfang, både i forhold til behov i næringslivet og antall søkere.

Hovedutvalg for utdanning i Trøndelag fylkeskommune vedtok i sak [75/19](#) – Det videregående opplæringstilbudet for 2020 - 2021 og innfasing av ny yrkesfaglig struktur følgende:

Fylkesrådmannen vil fram mot høsten 2020 utarbeide ulike modeller som skal testes ut ved utvalgte videregående skoler i en treårsperiode, med oppstart skoleåret 2021 – 2022.

3 ARBEIDSGRUPPE

Som en oppfølging av politisk vedtak ble det nedsatt en arbeidsgruppe bestående av rektorer/representanter fra tre skoler, tre opplæringskontor og representanter fra avdeling utdanning

I tillegg ble det tilknyttet referanseaktører fra

- Seksjon næring (TRFK).
- Bedrifter.
- OKIT (Opplæringskontorene i Trøndelag).
- Rektormøte.

Det er gjennomført 6 møter i arbeidsgruppa. I tillegg er det gjennomført oppfølgingsmøter med referanseaktører samt interne møter på avdeling utdanning.

4 RAPPORTENS OPPBYGNING

Utredningen legger til grunn politisk vedtak og koplinger mot relevante strategier og planer. Rapporten presenterer alternative modeller for yrkesfagopplæring, bedriftsnært yrkesfag. Modellene kalles BYF-modeller. Rapporten er delt inn tematiske kapitler og danner grunnlaget for videre beslutninger tilknyttet arbeidet med opplæringstilbud i videregående opplæring i Trøndelag:

- Relevante strategier og planverk.
- Eksisterende modeller for yrkesfaglig utdanning.
- Fagområder som kan være aktuelle for BYF.
- Målgruppe og tilbydere av BYF-modellene.
- Karriereveiledning.
- Beskrivelse av BYF-modellene
- Prinsipper for BYF-modellene
- Økonomiske vurderinger

5 STRATEGIER OG PLANER

[Trøndelagsplanen](#) er fylkets overordnede plan med mål og strategisk retning for utviklingen av sentrale samfunnsområder i Trøndelag. Mange viktige samfunnsutfordringer går på tvers av sektorer og i Trøndelagsplanen er det pekt på de viktigste gjennomgående temaene: Bolyst og livskvalitet; Kompetanse, verdiskaping og naturressurser; Regionale tyngdepunkt og kommunikasjoner.

Ett av målene er at Trøndelag skal ha et omstillingsdyktig og framtidsrettet arbeids- og næringsliv med god tilgang på relevant kompetanse. Opplærings- og utdanningssystemet må være fleksibelt og det skal være et nært samarbeid med arbeidslivet. Fra Trøndelagsplanen finner vi:

(...) For både videregående nivå og fagskoler vil en tettere og mer systematisk dialog med lokalt arbeidsliv gi bedre tilpassing til næringslivets kompetansebehov.

I [Kompetansestrategi for Trøndelag](#) har vi følgende satsingsområder:

- Gode valg for den enkelte og for samfunnet.
- Utdanningssystem som bidrar til tilstrekkelig og relevant kompetanse og arbeidskraft.
- Læring i arbeidslivet – og god bruk av kompetanse.

Ut fra strategiens handlingsprogram finner vi målsettinger som omhandler tilrettelegging av utdanning for økt deltakelse i arbeidslivet gjennom fleksible og tilpassede opplæringsløp.

I [strategi for innovasjon og verdiskaping i Trøndelag](#) pekes det på at deler av næringslivet har utfordringer med å skaffe den kompetansen det trenger, og de etterspør både yrkesfaglig, høyere yrkesfaglig og akademisk kompetanse. Dette må sikres gjennom profesjonell karriereveiledning, og systematisk samarbeid mellom skole og arbeidsliv fra barnehage til universitet.

Fylkeskommunen har videre et ansvar for bl.a. å ivareta behovet samfunnets behov for videregående opplæring, både i forhold til næringslivets behov og inn mot ungdom og voksnes rettigheter. Dette finner vi omtalt i [Opplæringsloven §13-3](#). Opplæringsloven understreker den videregående skolens ansvar for å ivareta samfunnets behov og læreplanene med tilhørende forskrifter understøtter fleksible utdanningsløp.

I [læreplanen for opplæringen](#) legges rammene for fagenes innhold. I læreplanens overordnede del pekes det på viktigheten av samarbeid mellom skole og arbeidsliv noe som vil øke mulighetene for at flere skal kunne ta aktivt del i egen opplæring og opparbeide tilhørighet til arbeidsliv og samfunnsliv. Samarbeid skaper gjensidig forståelse og fremmer opplæringens mål om å forberede den enkelte på et framtidig yrkesliv.

6 BAKGRUNN OG HENSIKT MED - «BEDRIFTSNÆRT YRKESFAG» - BYF

Lokalt arbeidsliv har ulike strategier og tilnærming i forhold til rekruttering av kompetanse og arbeidskraft. For mange bedrifter er rekruttering gjennom lærlingeordningen en strategi, men dette er avhengig av bransje, samt også muligheter til å tilby læreplass. For noen bedrifter kan behovet for rekruttering være av kortvarig art eller ha et svært lavt omfang. For eksempel kan en lokal bedrift ha et behov for 1-2 fagarbeidere i løpet av en tre-årsperiode fordi det er et generasjonsskifte i bedriften. I tillegg kan det være et behov for å rekruttere ungdommer som har bosted lokalt.

Skolens tilbud er avhengig av flere faktorer, herunder arbeidslivets behov for arbeidskraft og lærlinger, samt ungdomsgrunnlaget og antall søkere til tilbudene. Spesielt for skoler i distriktet kan det være en utfordring å opprettholde mange tilbud med få søkere/ elever.

BYF-modellene som skisseres i utredningen tar sikte på å ivareta arbeidslivets behov for lærlinger ved å fagopplæring på videregående nivå, selv om det ikke er mulig å opprette et ordinært tilbud ved skolen.

7 FAGOMRÅDER

Lokalt arbeidslivs behov for kompetanse og benyttelse av lærlingeordningen er bransjeavhengig og vil kunne variere fra år til år. Hvert år rapporterer lærebedrifter og opplæringskontor inn behov for lærlinger og dette koordineres inn mot tilbuds- og kapasitetsplanlegging for skolen. I en del sammenhenger kan det være en utfordring for skolen å tilby opplæring organisert i «ordinære» klasser fordi behovet i næringslivet kan være av kortvarig art, behovet er av minimal karakter eller at det ikke er nok søkere for å opprette egne klasser innen fagområdet.

Forutsetningene for BYF-modellene er god forankring i arbeidslivets behov og formelle avtaler mellom skole og bedrift i forhold til organiseringa av opplæringa. Bedriftene må ta en aktiv del i rekrutteringsarbeidet og for noen av modellene kan det også være naturlig at dette skjer i tett sammenheng med den årlige tilbudsstruktursaken som behandles politisk i november hvert år.

I tillegg til årlig innrapportering av læreplassbehov, vil næringsforeninger, regionråd og kompetanseforum være arenaer som kan signalisere kompetansebehov knyttet til spesifikke næringer i sin region. Det er naturlig at innspill / behov er formalisert, for eksempel gjennom strukturen knyttet til kompetansestrategiarbeidet.

Det vil være bransjeavhengig hvilke opplæringsløp som er hensiktsmessig å tillegge til en BYF-modell. Lokalt arbeidsliv definerer behovet og sammen med skolene inngås avtaler om bruk av BYF-modeller for å tilfredsstille arbeidslivets behov for faglært arbeidskraft.

Eksempler på prosesser:

- Skolen deltar i faste møter i lokale næringsforeninger (bedrifter/kommuner).
- Aktuelle bransjer og bedrifter kartlegges gjennom kontakt med næringsforeninger, næringshager, klynger, kompetanseforum etc. Skolene kan koordinerer innspill/tilbakemeldinger på behov.
- Aktuelle bedrifter inviteres til informasjonsmøte der de i etterkant blir invitert til ett mer forpliktende samarbeid.
- Det inngås forpliktende avtaler mellom skole og bedrift i forhold til organiseringa av opplæringa.
- Dersom modellen krever det, meldes behov for et BYF-tilbud gjennom den årlige prosessen i tilbudsstrukturarbeidet til Trøndelag fylkeskommune.
- Aktuelle BYF-modeller med tilhørende tilbud kommuniseres inn mot ungdomsskole og voksenopplæring med tilhørende aktører og sees som en del av karriereveilingen.

8 MÅLGRUPPE

Bedriftenes rekrutteringsstrategier er ulike og det å ta inn lærlinger i dedikerte fag er én slik strategi. I enkelte sammenhenger ønsker bedriften å rekruttere ungdommer med bosted i samme region som bedriften befinner seg i, men i andre sammenhenger er bedriftenes behov uavhengige av om det er ungdommer eller voksne som dekker behovet for arbeidskraft.

Gjennom BYF-modellene identifiseres behov for arbeidskraft samtidig som strukturene i modellene legger til rette for at bedriftene deltar aktivt i rekrutteringsarbeidet av aktuelle personer som skal gjennomføre utdanningen, uavhengig av alder. Dette krever samarbeid mellom ordinær ungdomsopplæring og opplæring for voksne.

BYF-modellene vil representere et godt supplement til den ordinære voksenopplæringsmodellen i Trøndelag. Å kunne velge enda en opplæringsmodell med sterk kobling mellom skole og arbeidsliv fra dag én, vil være attraktivt for både arbeidslivet og trønderen. Det er åtte videregående skoler som har et ansvar for å gi komprimerte/tilpassede voksenopplæringstilbud i sine spesifikke regioner. Tilbudene igangsettes imidlertid med bakgrunn i den voksnes lovmessige rettighet til å få opplæring inn mot den sluttkompetansen vedkommende ønsker. Det gis karriereveiledning opp imot det regionale/nasjonale arbeidsmarkedets behov, men til syvende slutt er det omsøkte tilbud blant søkere med voksenrett som blir styrende for det endelige tilbudet om voksenopplæring i fylket hvert år.

Med en BYF-modell vil også voksne kunne kanaliseres mer konkret inn mot det lokale arbeidslivets behov og i så måte både få en sterkere tilknytning til arbeidslivet i opplæring og forhåpentligvis også i etterkant av gjennomført fagopplæring.

9 HVILKE SKOLER SKAL KUNNE TILBY BYF-MODELLER?

Modellen legger opp til at skolen og bedrifter melder inn behov for BYF gjennom den årlige prosessen i tilbudsstrukturarbeidet til Trøndelag fylkeskommune og behandles politisk i november hvert år. Det er Fylkesrådmannen som foreslår tilbudsstrukturen.

Et BYF-tilbud tar utgangspunkt i en bedrifts fag-behov som igjen er knyttet opp imot en aktuell læreplan og sluttkompetanse på et Vg3-nivå. Én av forutsetningene for at tilbudet kan igangsettes er at bedriftene har et behov for kompetanse og at det er inngått avtale mellom skole og lokal bedrift om opplæring. Der er derfor naturlig at BYF-tilbudet i så måte vil tilbys ved en skole som ligger nær bedriften i lokalt miljø.

Før et tilbud igangsettes bør det hensyntas om det evt. eksisterer tilsvarende ordinære tilbud på nærliggende videregående skole. Da vil det trolig være aktuelt at søkerne får tilbud om å benytte seg av tilbudet ved de(n) nærliggende skolen. Med nærliggende videregående skole menes da «dag-pendleravstand» for ungdommer. Dette for å ikke undergrave skolene med et ordinært tilbud som det da vil være naturlig at elevene har tilbud.

10 KARRIEREVEILEDNING INN MOT UNGDOM OG VOKSNE

God og systematisk karriereveiledning er et viktig område i forhold til å kunne kople lokalt næringsliv sammen med potensielle ungdom og voksne til et utdanningsbehov, også innenfor en BYF-modell. Informasjonsarbeid inn mot aktuell målgruppe er vesentlig.

- Gjennom sentrale personer i kommuner og bedrifter/foreninger kan man få kunnskap om hvilke bedrifter/ bransjer som er i vekst og derfor kan tenkes å ha rekrutteringsbehov. Det blir viktig å etablere og opprettholde kontakt- og rekrutteringsarena der skoler, bedrifter og ungdommer møtes.
- Det må være god og tydelig informasjon til grunnskolen, ungdommer og foreldre/foresatte om hvordan BYF-tilbudet fungerer og hvilke forpliktelser som er gjeldende.
- Karrieresenteret og rådgivere ved voksenopplæringen fungerer som førstelinjetjeneste for voksne og er en viktig samarbeidspartner for å informere om mulighetene.
- Orientering om modellen vil føre økt oppmerksomhet på mulighetene som finnes i egen region.
- Det er nødvendig at BYF-modellen beskrives godt på vilbli.no

11 MODELLER FOR «BEDRIFTSNÆRT YRKESFAG»

Dette kapitlet beskriver ulike modeller for organisering av bedriftsnært yrkesfag, såkalt BYF-modeller.

11.1 Eksisterende modeller innen fag- og yrkesopplæring

Elever på yrkesfag går normalt to år i skole for deretter å fortsette som lærling i to år. Innenfor gjeldende regelverk er det fleksibilitet i organisering av opplæringen og det finnes allerede godkjente modeller som organiserer opplæringa på ulikt vis. Eksempler på dette kan være såkalte 0+4-løp/1+3-løp og ulike former for vekslingsmodeller. I tillegg finnes det ulike modeller for voksne. På [Utdanningsdirektoratets hjemmeside](#) finnes en helhetlig oversikt.

11.2 BYF-modeller og prinsipper

BYF-modellene som beskrives i denne rapporten har elementer fra flere ulike modeller og utredningen har tatt sikte på å etablere forutsigbarhet med tilknyttede rammer og avtaler. Noen av BYF-modellene inneholder organisering som avviker fra dagens forskrift og det vil trolig være behov for forskriftsendring for å kunne igangsette noen av BYF-modellene i sin helhet.

Prinsipper for BYF-modellene:

- Modellene sees i sammenheng med Kompetansestrategi for Trøndelag og det er bedriftenes kompetansebehov som står i fokus.
- Arbeidslivets etterspørsel etter «kortreist» og avgrenset kompetansetilførsel er nøkkelfaktoren i igangsettelse av et tilbud og behovet identifiseres gjennom tett samhandling mellom bedrift, videregående skoler og avdeling utdanning.
- Det kan legges til rette for bedriftsnært yrkesfag (BYF) ved en skole dersom etterspørsel i lokalt arbeidsliv er på under tre til fire elever.
- Modellene legges til rette for både ungdommer og voksne.
- Modellene forholder seg til lover og forskrifter¹
- Det ligger det til grunn en etablering av egne avtaler for samarbeidet mellom skole/bedrift for praktiske organiseringer av opplæringa og modellene skal være strømlinjeformet og være forutsigbare for alle aktører.
- I hovedsak tilrettelegger skolene for opplæring i fellesfag.
- Bedriftene innehar de fagspesifikke kompetansene og legger til rette for teoriopplæring og praktisk opplæring frem mot sentralgitt eksamen etter beskrivelsene i vurderingskapitlet i læreplanen, Vg3/opplæring i bedrift.

¹ Evt. behov for utprøvinger som medfører avvik vil dette måtte utredes videre.

11.2.1 BYF-1

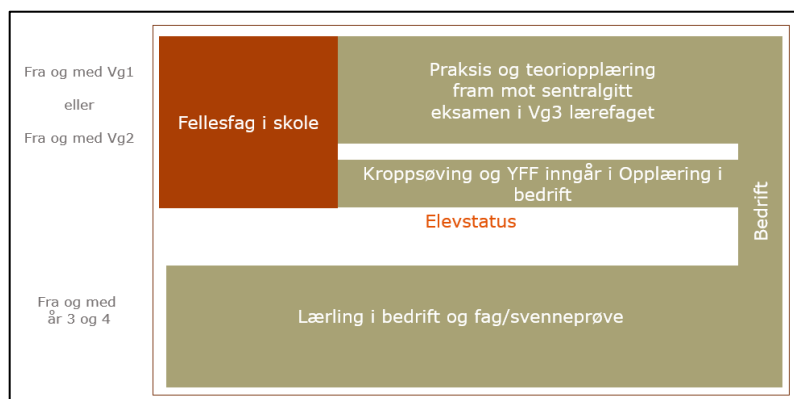
BYF-1 tar utgangspunkt i at ungdommene/voksne innehar elevstatus i de to første opplæringsårene i skole med påfølgende lærekontrakt i bedrift for år 3 og 4.

Deler eller hele opplæringa i det spesifikke yrkesfaget / lærefaget (Vg3) vil foregå i bedrift. Dette med bakgrunn i at skolen ikke tilbyr fagretningen i et ordinært løp. Omfanget beskrives i fag- og timefordeling.

Det skal avlegges en sentralgitt, tverrfaglig eksamen. I tillegg kommer fag- og svenneprøve etter endt læretid.

Hovedrammeverk:

- Tilbudet er lyst ut ved en skole og lokal inntaksforskrift må hensynta at inntak skjer ved både med karakterer og intervju.
- Elevstatus i de to første årene.
- Lærlingestatus i bedrift for år 3 + 4
- Fellesfagene tilbys i skole
- Opplæringen i bedrift fra og med år 1 eller år 2 skal legge til rette for teoriopplæring i programfaget og praktisk opplæring frem mot sentralgitt eksamen, etter beskrivelsene i vurderingskapitlet i læreplanen, Vg3/opplæring i bedrift. Eksamen bør være bestått i løpet av år 2 i skole.
- Opplæringskontor bistår bedriftene med veiledning mm.
- BYF-1 vil kunne gi fritak fra faget yrkesfaglig fordypning og kroppsøving. Dette vil inngå i fag- og timefordeling.

Fordeler og muligheter:

- BYF-1 ivaretar det helhetlige 4-årige løpet med opplæring både i skole og bedrift.
- Det vil ligge til grunn en elevstatus fram til og med år 2, som ved et ordinært yrkesfaglig tilbud. Rettigheter blir ivaretatt.
- Skolen vil ha et helhetlig koordineringsansvar og elevene/voksen vil trolig oppleve skole-tilhørighet.
- Voksne kan tas inn med bakgrunn i en realkompetansevurdering og eventuelt fritak for opplæring i fag de allerede måtte ha fått godkjent. Ressurspersoner ved opplæringskontor vil kunne bidra i oppfølgingen av bedrift og dermed økes skolens muligheter for rekruttering av kompetansebidrag utenifra.

Utfordringer:

- Avviker fra nasjonal fag- og timefordeling og inntaksforskrift.
- BYF-1 krever endringer i bla fag- og timefordelingen og være såpass omfattende at det må søkes om forsøksordning.
- Modellen er ikke forankret hos partene i arbeidslivet.
- Forankring av BYF-1 hos bedriftene er viktig. Bedriften kan oppleve en «risiko» med tanke på å ta det hele ansvaret for teoriopplæring i bedrift.
- Opplæringa blir «låst» til et spesifikt lærefag gjennom opplæring i bedrift og vil kunne gi utfordringer i forhold til omvalg og elever som slutter midt i et opplæringsløp.
- De voksne kan ha behov for komprimert opplæring (realkompetansevurdering), med behov for blant annet tilpasninger av fellesfag. Effekten av dette må utredes ytterligere.
- Modellen krevet ytterligere utredning og avklaringer kan muligens ha oppstart fra skoleåret 2022/23.

Økonomiske betraktninger

- Skolene tildeles midler iht. elevsats for yrkesfag, via ressurstilodelingsmodell og midlene følger den skolen eleven tas inn.
- Det etableres avtaler som regulerer/ tildeler midler til opplæringskontor/ bedrift som skal legge til rette for teoriopplæring frem mot sentralgitt eksamen og skolens andel for å gi fellesfagopplæring.
- I år 3 og 4 i bedrift tildeles lærlingetilskuddet.
- Økonomiske beregninger, se kapittel 12.

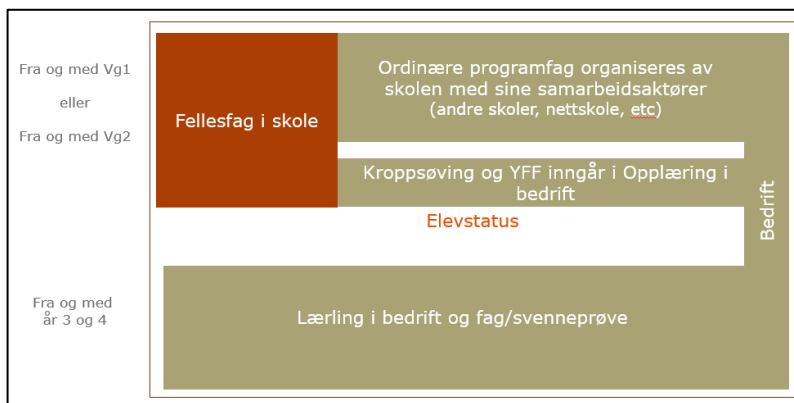

11.2.2 BYF-2

BYF-2 tar utgangspunkt i at ungdommene/voksne innehar elevstatus i de to første opplæringsårene i skole med påfølgende lærekontrakt i bedrift for år 3 og 4.

Ettersom skolen ikke tilbyr ordinært løp innen aktuelt programområde, må skolen organisere samarbeid med andre skoler, faglærere, nettkurs, lokale bedrifter/opplæringskontor for å gi opplæring i de spesifikke programfagene.

Det er ordinært trekk til programfageksamen. I tillegg kommer fag-/svenneprøve etter endt læretid.

Hovedrammeverk:

- Tilbudet er lyst ut ved en skole og lokal inntaksforskrift må hensynta at inntak skjer ved både med karakterer og intervju.
- Elevstatus i de to første årene.
- Lærlingestatus i bedrift for år 3 + 4
- Fellesfagene tilbys i skole
- Opplæringen i bedrift er fra og med år 1 eller år 2, alt avhengig av om skolen har Vg1-tilbud eller ikke. Veiledning og vurdering i alle programfag er skolens ansvar som organiserer dette på ulike vis; f.eks. i samarbeid med andre skoler, lokale bedrift/ opplæringskontor, via nettskolen, kurs m.fl. Det kreves derfor kontakt med relevant faglig og pedagogisk kompetanse.
- YFF legges til bedrift.

Fordeler og muligheter:

- Skolen ansvaret for vurdering og standpunkt i alle fag. Skolens samarbeidsaktører bistår skolen i arbeidet. Bedriften blir en naturlig samarbeidspartner i praktiske yrkesutøvelse og teorifaglig relevans, men skolen har helhetsansvaret for opplæringa i programfagene.
- Elevstatus fram til og med år 2, som ved et ordinært YF-tilbud. Rettigheter blir ivaretatt.
- Modellen tar utgangspunktet i en organisering av opplæring som for flere av skolene «er kjent».
- Modellen ivaretar i større grad evt. utfordringer i forhold til omvalg og elever som slutter, da den forholder seg til programfag.
- Eleven «låses» ikke til et spesifikt lærefag fra og med de to første årene i modellen, da de vil ha opplæring i alle programfagene tilknyttet utdanningsløpet.
- Modellen er realistisk å få vedtatt og gjennomført.

Utfordringer med modellen:

- BYF-2 avviker noe fra forskrift og vil krever endringer
- Modellen må utredes videre og kan muligens ha oppstart fra skoleåret 2022/23.
- Modellen krever tett samarbeid mellom skole og bedrift.
- Skolen kan ha utfordringer med å finne samarbeidspartnere inn mot opplæring/vurdering i programfag, spesielt om de ikke har Vg1-tilbudet. Det vil kreve en tidlig avklaring opp imot aktuelle samarbeidspartnere, f.eks. andre skoler, slik at disse inngår i den helhetlige planen før man kan legge fram et behov for et BYF-tilbud til politisk behandling.

Økonomiske betraktninger:

- Skolene tildeles midler iht. elevsats for yrkesfag, via ressurstilodelingsmodell og midlene følger den skolen eleven tas inn.
- Det etableres avtaler som regulerer/ tildeler midler skolens «samarbeidsaktører»/ kjøp av tjenester fra en annen skole etc. som skal bistå skolen i gjennomføring av programfagopplæring.
- I år 3 og 4 i bedrift tildeles lærlingetilskuddet.
- Økonomiske beregninger, se kapittel 12.

11.2.3 BYF-3

Bedriftenes behov for rekruttering og kompetanse kan også bygge på de eksisterende ordningene i fag- og yrkesopplæring. I denne utredningen kaller vi dette samlet sett for BYF-3. På [utdanningsdirektoratets hjemmeside](#) er en oversikt over ulike veier til fagbrev. Alle modellene er forankret i dagens lov og forskrift.

Modeller det i hovedsak er naturlig å knytte til BYF-3 er:

- 1+3 – løp (1. året på skole, de øvrige tre årene som lærling)²
- 0+4 – løp (Læreløp fra og med år 1)

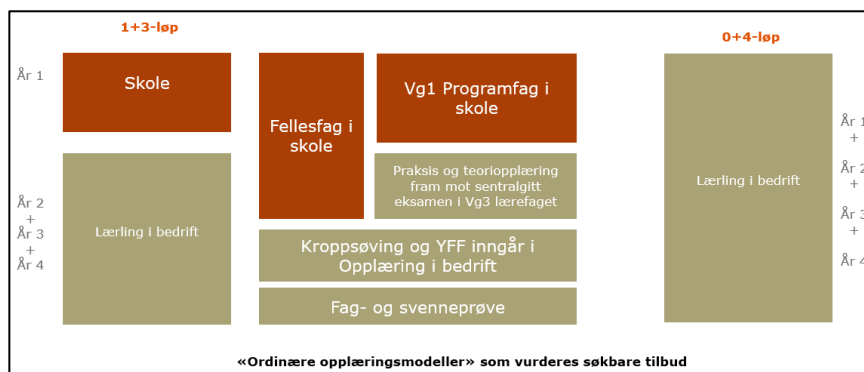
I tillegg finnes andre ordninger som er utviklet og i bruk:

- Fagbrev på jobb (for personer som er i lønnet arbeid)
- Modulbasert fagopplæring (forsøksordning – fleksibel opplæring for voksne)
- Lærekandidatordningen (mindre omfattende enn fag- og svennebrev)
- Praksisbrevordningen (ordning for elever fra grunnskolen som kan ha svake karakterer og høyt fravær)
- Praksiskandidat (dokumentasjonsordningen for voksne med 5 års relevant faglig kompetanse)

Bedriftenes behov for kompetanse står i fokus og vil måtte ta en aktiv rolle i rekrutteringa av aktuelle personer til utdanningen. I BYF-3 har bedriften ansvaret for den fagspesifikke opplæringa, men videregående skolene vil, herunder voksenopplæring, være en aktiv part i samarbeidet om å tilrettelegge for et strømlinjeformet tilbud med tilhørende forutsigbare avtaler som ivaretar målet om sluttkompetanse innenfor et fagområde. Skolene vil bl.a. ha ansvaret for å tilby fellesfag og bistå med veiledning/rådgivning inn imot bedrifter. Det er naturlig også å samarbeide med opplæringskontor.

Hovedrammeverk:

- Etablering for karriereveiledning og rekrutterings-arena for ungdommer/voksne til aktuelle bedrifter vil være et viktig element i samarbeid mellom aktørene.

- BYF-3 inneholder to mulige løp: 1+3-modell (1 året i skole og år 2,3,4 som lærling) og en 0+4-modell (lærekontrakt rett etter ungdomsskolen)
- Det tegnes lærekontrakt med bedrift som i så måte innehar ansvaret for at opplæringa blir gjennomført iht. lov og forskrift. Lærekontrakt og avtaler om fellesfag tegnes etter at inntak er gjennomført.
- Fellesfagopplæring skjer via skolen eller gjennom privatisteksamen. Dette avtales mellom skole/bedrift/fagopplæring Trøndelag fylke.
- Opplæringa i bedrift skal legge til rette for teoriopplæring fram mot sentralgitt eksamen etter beskrivelsene i vurderingskapitlet i læreplanen, Vg3/opplæring i bedrift. I tillegg kommer fag-/ svenneprøve. Bestått programfag på Vg1 nivå, relevant praksis mv. vil kunne gi fratrekk i læretid.

² Oppl.lov §3-3 og forskrift til oppl.lov §6A-7

Fordeler og muligheter:

- Gjennom BYF-3 blir eksisterende ordninger i fag- og yrkesopplæringen ytterligere gjort kjent og i større grad benyttet der det er hensiktsmessig.
- De ulike mulighetene innen BYF-3 som beskrives ovenfor er forankret hos partene i arbeidslivet og godkjent iht. lov og forskrift.
- Søkbare BYF-3-tilbud vil trolig «kommunisere bedre ut» til målgruppen.
- Ettersom BYF-3 bygger på allerede godkjente strukturer, er modellene tilgjengelige for bedrifter i dag, uten at de er direkte tilknyttet fylkeskommunens årshjul for tilbudsstruktur. Dagens ordninger kan i så måte igangsettes «når som helst», ut ifra bedriftens behov. Dette kan være spesielt gunstig for bedrifter om voksne deltar.
- Skoler med ordinære Vg1-tilbud vil lettere kunne igangsette BYF3-modell, da med et såkalt 1+3-løp. Skoler som ikke har Vg1-tilbudet vil kunne igangsette BYF-3, modell 0+4.
- Modellene benyttes allerede i dag og kan igangsettes fra og med kommende skoleår.

Utfordringer:

- Søkbare BYF-3-tilbud må følge årshjulet for tilbudsstruktur. Inntak skjer både via karakterer og intervju, og bedriftene avgjør hvem som de vil tegne lærekontrakt med. Det tegnes lærekontrakt mellom bedrift og lærling.
- Prosesser rundt tilbudsstruktur foregår over en lengre periode og kan være en utfordring for bedrifter å forholde seg til at avtaler med skoler må være klargjort rundt et år før ungdommene kan starte.
- Det må foreligge god informasjon til ungdommer og foreldre om hva modellen innebærer. I tillegg må slik informasjon gis via karrieresentre, vgs. og andre aktører som voksne søkere til vgo. oppsøker.
- Elevene/ voksne vil trolig ikke oppleve «konkret skoletilhørighet», spesielt om dette igangsettes fra og med Vg1.
- BYF-3 -modellen vil kunne være utfordrende dersom skolen ikke har utdanningsprogrammer på Vg1.
- Det må foreligge avtaler mellom bedrift og skole om opplæring i fellesfag, herunder økonomiske avtaler.

Økonomi:

- Bedriftene tildeles lærlingetilskudd som følger nasjonal tildelingsmodell. For elever mottar bedriften basistilskudd I. Bedriften vil motta basistilskudd II for voksne lærlinger.
- Det må foreligge avtaler som regulerer finansieringen av evt. fellesfagopplæring og annen behov fra skolen. Avtalene er i henhold til vedtatte rutiner i Trøndelag fylkeskommune, fag- og yrkesopplæring.
- Økonomiske beregninger, se kapittel 12.

12 ØKONOMISKE BETRAKTNINGER

Skolenes økonomiske tildeling til de videregående skolene gjøres via ressurstilodelingsmodellen. Tildeling til bedriftene skjer via lærlingetilskudd-ordningen.

I ressurstilodelingsmodellen ligger bl.a. antall skoleplasser til grunn for de økonomiske rammene. Lærlingetilskuddet tildeles også etter opplæringsmodell og alder/rettighet, og gir rammene for basistilskudd 1 eller basistilskudd 2.

BYF-modellene gir en oversikt og forutsigbarhet i avtalerammeverket mellom skole og bedrift/opplæringskontor. Uavhengig av BYF-modell ligger det inne en forutsetning at skolen skal ha tilført midler for fellesfagene, enten om tildelingen kommer fra Trøndelag fylkeskommunes elevsats (BYF-1 og BYF-2) eller via omfordeling av lærlingetilskudd i en BYF-3-modell. Avtalene er i henhold til vedtatte rutiner i Trøndelag fylkeskommune, fag- og yrkesopplæring.

I BYF1 og BYF2 vil bedriftene måtte kompenseres for medgått tid til opplæringstid inn mot fagspesifikk teori. Dette reguleres av avtaler og må utredes videre.

12.1 Hva koster en elev/lærling i videregående opplæring?

Tabell I nedenfor viser hvor mye ressurser fylkeskommunen overfører i snitt per elev til en distriktsskole, med et ordinært læreløp (2+2-modell). I raden SUM A vises en tildeling pr. yrkesfagelev på rundt 125.000 kroner. For voksenopplæring tildeles 90.000 kr pr. år ved fulltids opplæring. Lærlingetilskuddet tildeles lærebedriften/opplæringskontoret.

Elevsats reguleres av vedtatt ressurstilodelingsmodell i Trøndelag. Satser for lærlinger følger nasjonal tildeling som reguleres årlig.³

Ungdomsopplæringen	Beløp	Voksenopplæringen	Beløp
Tildeling per elever på yrkesfaglige utdanningsprogrammer per skoleår		Tildeling per deltakere på yrkesfaglige utdanningsprogrammer pr. skoleår	
Elevsats - fellesfag og programfag)	kr 104 000	Fellesfag	kr 60.000
Utjamnings tildeling – snitt for distriktsskoler	kr 10 000	Programfag, YFF (alle)	kr 28 000
Forvaltning, drift og vedlikehold - elevavhengig	kr 700	Andel av grunntilskudd for koordineringsskoler	kr 2 000
Andel av spesialundervisning mm.	kr 11 000		
SUM A Snitt tildeling elev - variable kostnader per skoleår	kr 125 000	SUM A Snitt tildeling deltaker - variable kostnader per skoleår	kr 90 000
Lærlingetilskuddet for to år opplæringsår (2+2-kontrakt), basis 1	Kr 162 374	Lærlingetilskuddet pr opplæringsår, basis 2	Kr 63 454

Tabell I: Tildeling fra Trøndelag fylkeskommune til opplæringsaktørene – skoledelen av opplæringen. pr år. Avrundet til nærmeste 1000.

³ <https://www.udir.no/om-udir/tilskudd-og-prosjektmidler/tilskuddssatser/forelopige-satser-larlinger-praksisbrevkandidater-larekandidater-og-kandidater-for-fagbrev-pa-jobb---2020ny-side/>

Tabell I og II nedenfor viser skolens teoretiske utgifter ved drift av programfag på Vg1 og Vg2-nivå.

Skolenes kostnader for fellesfag holdes utenfor da det ikke er naturlig for skolene å opprette egne fellesfaggrupper/klasser for 1 til 4 elever BYF-elever. Elevene i fellesfag samkjøres inn mot andre grupper på skolen. For skoler som har i dag har et tilbud som har lav oppfylingsgrad, vil noen skoler velge en sammenslåing av fag på tvers av programområder eller nivå, større grad bruk av arbeidslivet som opplæringsarenaene mm. Dette for å redusere det samlede kostnadsnivået for utdanningstilbudet. For å forenkle framstillingen holdes disse variablene utenfor i beregningene.

Tabell II viser at kostnadene for drift av programfagene på Vg1 ligger på rundt 930.000 kroner pr. år. Innenfor denne rammen er det på yrkesfag en ordinær gruppe-/klassestørrelsen på 15 elever.

Lønnskostnader med å drifte programfagene på Vg1	Årstimer	Andel av timene	Uketimer	Kostnader for drift av programfag - Vg1
Felles programfag	477	49 %	17	kr 690 000
Yrkesfaglig fordypning	168	17 %	6	kr 243 000
SUM TIMER	981	100 %	35	kr 934 000

Tabell II: Kostnader for skolene med å gi programfagopplæring på Vg1 Yrkesfag.

Tabell III viser kostnadene for drift av programfagene på Vg2 rundt 1.000.000 kroner pr. år. Innenfor denne rammen er det på yrkesfag en ordinær gruppe-/klassestørrelsen på 15 elever.

Lønnskostnader med å drifte programfagene på Vg2	Årstimer	Andel av timene	Uketimer	Kostnader for drift av programfag - Vg2
Felles programfag	477	49 %	17	kr 690 000
Yrkesfaglig fordypning	253	26 %	9	kr 366 000
SUM TIMER	982	100 %	35	kr 1 056 000

Tabell III: Kostnader for skolene med å gi programfagopplæring på Vg2 Yrkesfag.

12.2 Skolens tildeling og netto kostnad

Tabell IV nedenfor viser en sammenstilling av tildelinger til skolen iht. ressurstilodelingsmodellen og antall elever. Dette er anført i rad 1 og 2.

Drift av de ulike programfagnivåene står oppført som gir en teoretisk netto kostnad for skolen ut ifra hvor mange elever som er i gruppa/klassen. Erfaring viser at det er enklere for skolen å drifte et tilbud med 5-6 elever enn dersom tilbudet har 4 eller færre elever.

Ut ifra tabell IV leses at skolens netto kostnader for drift at tilbud på Vg2 med f.eks. 4 elever er på rundt 550.000

Ungdomstildeling	Antall elever					
	1	2	3	4	5	6
Tildeling til skolen - hvert år	kr 127 015	kr 254 029	kr 381 044	kr 508 059	kr 635 074	kr 762 088
Drift av programfag						
Vg1 - Programfag	kr 934 297	kr 934 297	kr 934 297	kr 934 297	kr 934 297	kr 934 297
Vg2 - Programfag	kr 1 057 421	kr 1 057 421	kr 1 057 421	kr 1 057 421	kr 1 057 421	kr 1 057 421
Netto kostnad						
Vg1 - skolen	-kr 807 282	-kr 680 267	-kr 553 252	-kr 426 238	-kr 299 223	-kr 172 208
Vg2 - Skolen	-kr 930 406	-kr 803 392	-kr 676 377	-kr 549 362	-kr 422 347	-kr 295 333
Netto kostnad over to år i skole	-kr 1 737 688	-kr 1 483 659	-kr 1 229 629	-kr 975 600	-kr 721 570	-kr 467 541

Tabell IV: Skolens netto ved å ha små grupper

12.3 Tildeling til lærebedriften

Tabell V nedenfor viser tildeling av lærlingetilskudd pr. opplæringsår. Dersom en bedrift har 2 lærlinger (ungdommer, basis1) vil bedriften få tilført 324.000 kroner pr. opplæringsår. osv. jamfør nasjonale satser for tildeling opplæring i bedrift⁴.

Tildeling lærebedrift per opplæringsår, UNGDOM, basis1	Antall elever					
	1	2	3	4	5	6
Tildeling lærebedrift per opplæringsår, UNGDOM, basis1	kr 81 000	kr 162 000	kr 243 000	kr 324 000	kr 405 000	kr 486 000
Tildeling lærebedrift per opplæringsår, VOKSNE, basis2	kr 63 456	kr 126 912	kr 190 368	kr 253 824	kr 317 280	kr 380 736

Tabell V: Tildeling lærebedriften

⁴ <https://www.udir.no/om-udir/tilskudd-og-prosjektmidler/tilskuddssatser/forelopige-satser-larlinger-praksisbrevkandidater-larekandidater-og-kandidater-for-fagbrev-pa-jobb---2020ny-side/>

12.4 Refusjon til skolene ifm. med avtale om fellesfag i BYF3

I BYF3 er det bedriftene som har det helhetlige ansvaret for opplæringsløpet, jamfør gjeldende lov og forskrift. I mange tilfeller inngås det avtale om fellesfagopplæring i skole. I BYF-3-modellen vil det måtte avklares hvordan fellesfagopplæringen skal måtte foregå og avtale mellom skolene og opplæringsbedriften/opplæringskontoret regulerer deretter en tilbakeføring/trekk av en viss andel av lærlingetilskuddet til skole for fellesfag på de ulike nivåene. Om privatistordningen benyttes, blir dette en annen avtale mellom lærling og bedrift/opplæringskontor.

Jamfør Trøndelag fylkeskommunes rutiner ved seksjon Fag- og yrkesopplæring skal det utarbeides en egen plan for manglende teori. Når opplæringskontor/lærebedrift ber om et fylkeskommunalt teoritilbud, vil det gjennomføres trekk i tilskudd for lærlingen. Dette iht. gjendelden gjeldende rutiner i Trøndelag.

I tabell VI vises refusjonseksempler til skolene ved evt. kjøp av fellesfagopplæring. Satsene er fra 2018 og må justeres.

For basistilskudd1-læringer viser tabellen at skolen får en refusjon pr. elev på rundt 54.000 kroner for alle fellesfag i en BYF-3-modell med 0+4-løp. For 1+3-løp er refusjonen på rundt 22.400 kroner.

Fellesfagtimer Vg1	60min/u	Sats ved basis1	Sats ved basis2
Matematikk	2,2	kr 9 600	kr 7 553
Naturfag	1,5	kr 6 400	kr 5 036
Engelsk	3,7	kr 16 100	kr 12 589
SUM Vg1	7,5	kr 32 100	kr 25 178
Fellesfagtimer Vg2			
Norsk	2,9	kr 12 800	kr 10 071
Samfunnsfag	2,2	kr 9 600	kr 7 553
SUM Vg2	5,2	kr 22 400	kr 17 625
TOT for Vg1 og Vg2	12,7	kr 54 500	kr 42 802

Tabell VI Refusjonssatser til skoler ifm med teorikjøp for ulike fellesfag. Tall fra 2018

12.5 Mertildeling til bedriftene for å ta ansvar for programfag/ teori

I BYF1 og BYF2-modellene ligger store deler av innholdet i opplæringa knyttet til sluttkompetanser innen Vg3 lærefag til bedriftene. Jamfør forskrift til fag- og timefordeling utgjør programfagtimene rundt 48% av det samlede timetallet. I en ordinær 2+2-modell, gjennomføres store deler av faget YFF i bedrift uten at bedriften kompenseres for dette. YFF utgjør rundt 17% på Vg1 og 25% på Vg2.

Avtaler mellom skoler og bedrifter om fordeling av ressurser i lys av bedriftens ansvar må utredes videre.

12.6 Oppsummerende eksempler:

For alle BYF-modellene benyttes beregninger for hovedmodellen, 2+2-løp og fylkeskommunens overføring til skoler. Kostnader til skolebygg og utstyr holdes utenfor i beregningene ovenfor. Tabell VII viser skolens tildeling pr. elev for yrkesfagopplæring og bedriftenes lærlingetilskudd-tildeling mm ved basis2.

Hovedmodellen 2+2-løp		
Vg1 Yrkesfag	kr	127 015
Vg2 Yrkesfag	kr	127 015
SUM skoledelen, eks fellesfag	kr	254 029
Lærlingetilskudd for 2 år	kr	162 374
Fagprøveavvikling ol.	kr	12 000
SUM bedriftsopplæring	kr	174 374
SUM variable tildeling til opplæringen	kr	428 403

Tabell VII Kostnader hovedmodell 2+2-løp på yrkesfag.

12.6.1 Eksempel med BYF-3-modell i 1+3-løp

Nedenfor følger regneeksempler på eksempelvis 3 elever i BYF-3.

Tabellen til venstre viser 3 elever som går Vg1 på skolen og tegner i lærekontrakt etter Vg1 (1+3-løp).

Tabellen til høyre viser 3 elever som går ordinært løp i skole (2+2-modell)

Begge tabellene viser fylkets utgift og skolens teoretiske utgifter. Skolenes egne forutsetninger i forhold til organisering opplæringa; samarbeid mellom fag, nivå, fellesfag og samarbeid med bedrift er ikke beregnet. Dette vil være forskjellig fra skole til skole.

BYF-3: 1+3 -løp

Skolens kostnader	Antall elever/ kroner
	3
Tildeling til skolen	
Vg1	kr 381 044
Vg2	kr -
SUM Tildeling til skolen - Vg1 og Vg2	kr 381 044
Drift av programfag	
Vg1 - Programfag	kr 934 297
Vg2 - Programfag	kr -
Tot. kostnad Vg1 og Vg2	kr 934 297
Netto kostnad - Vg1 og Vg2	-kr 553 252

Fylkets kostnader	Kroner
Tildeling til skolen, jfr. ressuestildeling - Vg1	kr 381 044
Opplæring i bedrift i 36 måneder (år 2,3,4)	kr 1 010 268
- dvs. 2 års opplæring og ett års verdiskapning	
Tildeling over 4 år	kr 1 391 312

Ordinært skoleløp 2+2

Skolens kostnader	Antall elever/ kroner
	3
Tildeling til skolen	
Vg1	kr 381 044
Vg2	kr 381 044
SUM Tildeling til skolen - Vg1 og Vg2	kr 762 088
Drift av programfag	
Vg1 - Programfag	kr 934 297
Vg2 - Programfag	kr 1 057 421
Kostnad Vg1 og Vg2	kr 1 991 718
Netto kostnad - Vg1 og Vg2	-kr 1 229 629

Fylkets kostnader	Kroner
Tildeling til skolen, jfr. ressuestildeling - Vg1	kr 381 044
Tildeling til skolen, jfr. ressuestildeling - Vg2	kr 381 044
Opplæring i bedrift - år 2+3 (oppl- + verdiskapn)	kr 523 122
Tildeling over 4 år	kr 1 285 210

Tabell VIII Beregning utgifter for 1+3-løp og ordinært skoleløp 2+2

Overgang fra et ordinært 2+2-løp til BYF-3 (1+3-modell) frigjør betydelige beløp for skolen. Dette fremgår av nettokostnadene.

Fylkeskommunen må gi en mertildelingen som utgjør ca kr 35.00 per elev/lærling fordelt over hele opplæringsløpet på fire år.

12.6.2 Eksempel med BYF-3-modell i 0+4-løp

Nedenfor følger regneeksempler på eksempelvis 3 elever i BYF-3-modell i 0+4-løp.

Tabellen til venstre viser 3 elever som tegner lærekontrakt rett etter ungdomsskolen. (0+4-løp)

Tabellen til høyre viser 3 elever som går ordinært løp i skole (2+2-modell)

Begge tabellene viser fylkets utgift og skolens teoretiske utgifter. Skolenes egne forutsetninger i forhold til organisering opplæringa; samarbeid mellom fag, nivå, fellesfag og samarbeid med bedrift er ikke beregnet. Dette vil variere i ulik grad mellom skolene.

BYF-3: 0+4 -løp

Skolens kostnader	Antall elever/ kroner
	3
Tildeling til skolen	
Vg1	kr -
Vg2	kr -
SUM Tildeling til skolen - Vg1 og Vg2	kr -
Drift av programfag	
Vg1 - Programfag	kr -
Vg2 - Programfag	kr -
Tot. kostnad Vg1 og Vg2	kr -
Netto kostnad - Vg1 og Vg2	kr -
Fylkets kostnader	Kroner
Tildeling til skolen, jfr. ressuestildeling - Vg1	kr 487 122
Opplæring i bedrift - år 1 (Vg2)	kr 487 122
Opplæring i bedrift - år 2+3(Vg3) (Vg2)	kr 517 122
Tildeling over 4 år	kr 1 491 366

Ordinært skoleløp 2+2

Skolens kostnader	Antall elever/kroner
	3
Tildeling til skolen	
Vg1	kr 381 044
Vg2	kr 381 044
SUM Tildeling til skolen - Vg1 og Vg2	kr 762 088
Drift av programfag	
Vg1 - Programfag	kr 934 297
Vg2 - Programfag	kr 1 057 421
Kostnad Vg1 og Vg2	kr 1 991 718
Netto kostnad - Vg1 og Vg2	-kr 1 229 629
Fylkets kostnader	
Tildeling til skolen, jfr. ressuestildeling - Vg1	kr 381 044
Tildeling til skolen, jfr. ressuestildeling - Vg2	kr 381 044
Opplæring i bedrift - år 2+3(Vg3) (Vg2)	kr 517 122
Tildeling over 4 år	kr 1 279 210

Tabell IX Beregning utgifter for 0+4-løp og ordinært skoleløp 2+2

Overgang fra et ordinært 2+2-løp til BYF-3 (0+3-modell) frigjør betydelige beløp for skolen. Dette fremgår av nettokostnadene.

Fylkeskommunen må gi en mertildelingen som utgjør ca kr 70.00 per elev/lærling fordelt over hele opplæringsløpet på fire år.

13 ANBEFALINGER

Bedriftenes kompetansebehov er sentralt i opprettelse av BYF-tilbud. Hvis etterspørsel i lokalt arbeidsliv er på under tre til fire elever anbefales det for skolene å kunne benytte BYF-modeller da det vil være utfordrende å igangsette ordinære tilbud innen en ordinær yrkesfagmodell.

BYF-3-modellen inneholder to løp, 1+3-løp og 0+4-løp. Modellene er forankret hos partene i arbeidslivet og godkjent iht. lov og forskrift. I Trøndelag vil dette defineres som en BYF3.-modell, og vil ha et rammeverk tilknyttet identifisering av fagområder, dialog mellom aktørene, karriereveiledning og inntaksordning tilknyttet tilbudene. Dette vil være forutsigbare og faste rutiner i Trøndelag og tilknyttet den årlige tilbudsstrukturen. Modellen anbefales som hovedmodell.

BYF-2-modellen inneholder organiseringsformer som skolen allerede i da er kjent med. Likevel vil modellen slik står beskrevet mht. endring av inntaksordning og ansvarsfordeling av opplæringa, vil dette kreve ytterligere forankring hos partene i arbeidslivet, avtalerammeverk som fag- og timefordeling og forskrift iht. inntak må utredes videre.

BYF1-modellen har mange likhetstrekk med BYF-3-modellen, men ettersom modellen tar utgangspunkt i at søkerne tas inn som *e*lever vil denne modellen kreve ytterligere utredning og avklaringer mht. forskrift for bl.a. fag- og timefordeling. Modellen krever trolig en forsøksordning. Det anbefales ikke å gå videre med denne.

